

Maýakowskiý: Poeziá we rewolýusiýa kellämde birigen ýalydy

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Maýakowskiý: Poeziá we rewolýusiýa kellämde birigen ýalydy

VLADIMIR MAÝAKOWSKIÝ: POEZIÝA WE REWOLÝUSIÝA KELLÄMDE BIRIGEN
ÝALYDY

Rus şahyry, dramaturg, kino we teatr aktýory Wladimir Wladimowic Maýakowskiý (1893-1930)

1905-1909-njy ýyllarda Stambul uniwersitetinde okan azerbaýjanly dünýä belli dramaturg Hüseýin Jawid birinji jahan urşy başlandan soñ ýazan we Mämmedemin Resulzadanyň eýelik edýän «Açyk söz» gazetinde çap edilen «Uruş we edebiyat» makalasynda ruslary urşa ýazyjy Lew Tolstoýyň, nemesleri bolsa

filosof Fridrih Nişsäniň taýýarlandygyny ýazypdyr. «Men-özüm» atly ýatlamalaryny bölekler görnüşinde siziň dykgatyňza ýetirmegi özümize mertebe hasaplaýan şahyrymyz Wladimir Maýakowskiniň 1917-nji ýylda Russiýada bolup geçen sosialistik rewolýusiýadan öň okan şygyrlaryny öz sesinden diňlemek mümkünçiligini tapanlar mundan birem şübhelenmese gerek.

Hawa, Kuba rewolýusiýasyny hasaba almanymyzda, umuman şu hakykat bilen garşylaşýarys: Rewolýusiýany şahyrlar amala aşyrýar, idealistler wagtlayýanca häkimiyeti ellerinde saklaýar, olaryň yzyndan gelen bähbitparaz çemeçiller bolsa rewolýusiýanyň ähli ideallaryny ýer bilen ýegsan edip, me azaplar bilen gurlan sistemanyň bagtyny ýatyrýar.

Azerbaýjanyň garaşsyzlygy üçin ýatlamaga mynasyp derejede tagalla eden şahyr we alym Bahtyýar Wahapzadäniň «Meniň isleýän garaşsyzlygym bular ýaly däldi» diýen sözi bu hakykatyň ajy boýun almalarynyň ýekejesidir.

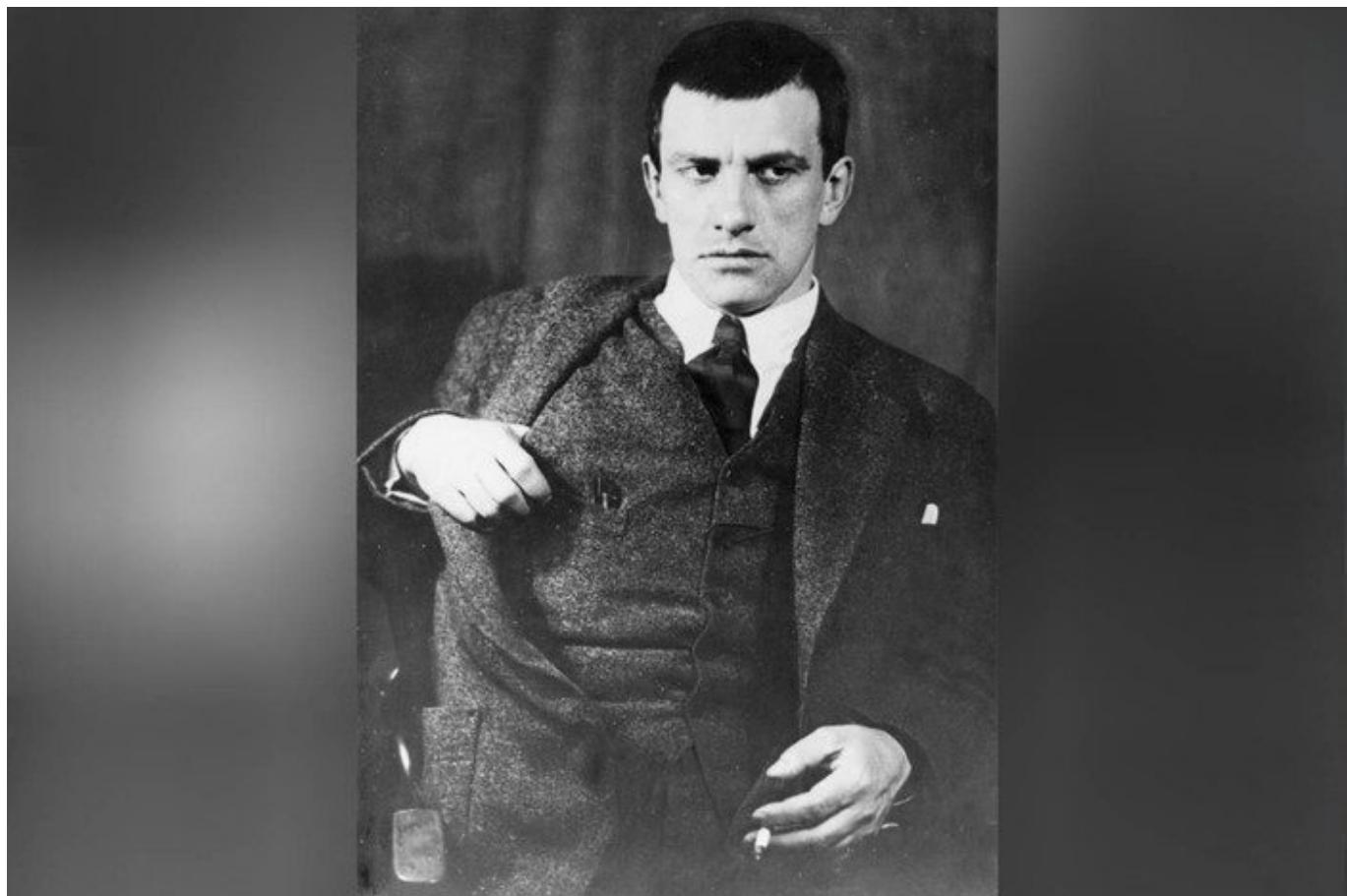
Göwün beren zenanyna bildiren söýgüsine garaşýan jogabyны almandygy-da sebäp bolandyr welin, Maýakowskiniň öz janyна kast etmeginiň düýp sebäbi – amala aşmagy üçin ähli ukyp-başarnygyny orta goýan sosialistik rewolýusiýasynyň bildiren tamasyny köp möçberde ödemänligidi.

Eýse bular ýaly güýcli zehine, intellekte, güýje eýe şahyryň SSSR-iň başyndaky ylym-bilimden, intellektden, medeniýetdwı binesip Iosif Stalin bilen bir döwürde we bir ýurtda ýaşap bilmegi mümkünimdi? (Maýakowskiniň öz janyна kast etmeginden iki ýyl soň onuň aýalyny öldürden Iosif Stalin bu terakty «öz janyна kast etme» wakasy hökmünde hasaba aldyrdypdy).

Rewolýusiýanyň ideologlaryndan Maksim Gorkiý ömrüniň soňky on ýylyny dälirän ýaly geçiripdir. 1937-nji ýyla gelinende eýýäm ýazyjy-şahyrlaryň, sungat adamlarynyň, alymlaryň öz janyна kast etmegine-de mümkünçilik berilmändir. Iosif Staliniň ajal maşynlary diňe şol ýylyň özünde bir million intelligenti 15 minut dowam edýän sud kararlary esasynda atuwa bermekden, Sibire sürgün etmekden gaýra durmandy.

Ine, edil häzirem Staliniň goýup giden şol ganly mirasyna öñki SSSR-iň birnäçe respublikasy eýe çykyp, hatda şondanam has

rehimsiz, has doñýürek formada dowam etdirýär.
Wladimir Maýakowskiniň bölek-bölek görnüşde dykgatyňza
ýetiriljek bu gündelik-ýatlamalary şol bir wagtyň özünde şahyr
dogruçyllygynyň, arassalygynyň, çynlakaýlygynyň nyşanydyr...

Tema

Men – şahyr. Geñ ýerimem şunda. Şu barada-da ýazýaryn. Birem
söz bilen gorap bolýan başga zatlar barada.

Huş

Burlýuk men hakda «Maýakowskiniň huşy hemmeleriň öz galosyny
goýýan Poltawanyň ýoly ýaly» diýipdir. Ýöne men şahslary we
seneleri ýadymda saklap bilemok. Diňe 1100-nji ýylда «dorýan»
diýen kowmuň bir ýerlere göçendigi ýadyma düşyär. Bu işin
detallary ýadymda däl, ýöne düýpli iş bolsa gerek. Huşa
girizmek barada aýdanda: «Bu, 2-nji maýda ýazyldy. Pawlowsk
fontanlary» – hemmetaraplaýyn ownuk iş. Şonuň üçin öz
hronologiyamyň içinde ine-gana ýüzýarin.

Esasy ýeri-de

1894-nji ýylyň 7-nji iýulynda doguldym (ýa-da 93-de, ejemiň pikiri bilen kakamyň iş bloknody biri-birine gabat gelenok. Haýsy bolanda-da şondan öñ-ä däl). Dogduk depäm Gruziýanyň Kutaisi oblastynyň Bagdady obasydyr.

Maşgala agzalarymyz

Kakam – Wladimir Konstantinoviç (Bagdady obasynyň tokáý goragçasy), 1906-njy ýylда aradan çykdy.

Ejem – Aleksandra Alekseyewna.

Uýalarym – Lýuda, Olýa.

Çakymça şulardan başga Maýakowskiý ýok bolmaly.

Birinji pursaty

Reňbe-reň düşünjeler. Ýeri näbelli. Gyş. Kakam «Родина» žurnalyna abuna ýazylypdyr. Žurnalyň satira bölümü bar. Gyzykly zatlary aýdýarlar we garaşýarlar. Kakam gelip-gidýär we hemise okaýan «Alon zanfan de lýa her biri dörde» aýdymyny aýdýar. «Родина» žurnaly geldi. Açýaryn we şobada (surat bar) gygyryaryn: «Nähili gülkünç! Daýy bilen daýza öpüşýär!» Güldüler. Biraz wagtdan soň žurnalyň satira bölümne ýetilende we hakykatdanam gülmeli ýerine gelinende ýaňy meniň üstümden gülendikleri belli boldy. Biziň suratlara we satira bolan garaýsymyz şular ýaly tapawutlydy.

Ikinji pursaty

Poetiki düşünjeler. Tomus. Köpcülik gelýär. Uzyn boýly, gelşikli talyp B.P.Gluškowskiý. Surat çekýär. Gaýyış jähékli depder. Ýalpyldawuk kagyz. Kagyzda aýnanyň öñünde uzyn boýly türsüksiz adam dur. (belki-de örtünen ýagdaýda). Ol adamyň ady Ýewgeniý Onegin. Borýanyň uzyn boýly bolşy ýaly, suratdaky adamyňam boýy uzyndy. Açyk. Ine, men Borýany şu Ýewgeniý Onegininiň hut özüdir öydýärdim. Üç ýyllap şu pikirimde galdym.

Üçünji pursaty

Praktiki düşünjeler. Gije. Diwaryň aňyrsynda ejem bilen kakamyň tükeniksiz pyşyrdysy. Roýalyň üstünde gijäni uklaman geçirirdim. Hemiše şol bir sözlem kellämi gorjalap durdy. Daň atan badyna ylgama çykdum: «Kaka, tölegiň uzaldylmagy nämäni aňladýar?» Onuň düşündirişi diýseň göwnüme ýarady.

Bolar-bolmaz endikler

Tomus. Aňkaň aşyryp taşlajak sandaky myhman. Doglan günleri dagy yzy üzülmän gelýär. Kakam meniň ýatkeşligimi mazamlaýar. Her doglan gününde sebäpkäriň şanyna goşgy okamagy haýış edýärler. Kakamyň doglan gününe bagışlap ýörite goşgy ýazanyň ýadyma düşýär:

«Kabyladaş» dag topbagynyň öñünde...

«Kabyladaş» we «gaýalar» sözleri meni gyzyklandyrýardy. Olaryň nämedigini bilemoldym, şu ýaşym bilenem meni garşylamak islänokdylar. Köp wagtdan aoň men munuň şahyrana sözlerdigine düşünenimzde sessizje ýigrenmäge başladym.

Romantizmiň kökleri

Ýadyma gowy düşüp duran ilkinji iki gaty biziňki. Ikinji gatynda şerap öndürýän kiçijik zawod bar. Ýylدا bir gezek üzüm arabalary. Ezýärdiler. Men iýýärdim. Olar içýärdi. Bularyň barsy Bagdadynyň golaýyndaky köne gruzin galasyňý ýerleşen ýerlerdi. Galanyň daş-töworegi diwarlar bilen gurşalyp alnandh. Gala diwarlarynyň aşağında top oklary bardy. Nillerinde däri. Top oklarynyň aňyrsynda käller. Tokaý källeriniň aňyrsynda şagallaram bardy. Tokaýlaryň üzerinde daglar. Ulaldym. Iň belent daga tarap ylgaýardym. Demirgazyga gitdigiňçe daglar peselyär. Demirgazyk açık meýdana çykýardy. Gidesim gelýärdi, ol ýerde Russiýa bardy. Ol ýer ynanyň bolmajak derejede meni özüne çekýärdi.

Öwrenişilmedik

Ýedi ýaşymdadym. Kakam meni tokaýda atly gezdirmäge äkitdi.

Gädik. Gije. Ümür-dumandan ýaňa göz gözü görenok. Darajyk ötelge. Megerem kakam tirsegi bilen guşburnynyň şahasyny itdi. Şagalar guşburnylar bilen bile gönü yüzüme şarpyldap degdi. Azajyk iňländen soň tikenleri çykardym. Ümür-dumanam, janymyň awusy-da şobada sumat boldy. Ümürüň açylyşmagy bilen aýagymyzyň aşagy aý aýdyň boldy. Atymyzyň üstünde ýyljak gün şöhleleri düşdi. Asmana seredýärin we iň ýakyn wagtda gaýdyp gelmek üçin howany tutuşlygyna içime szýärin.

Keýpi bilen edebiýat

Hem-de... Maksadym – has ýaşkam düşegimden turmak we ýazgylarymy ýene dowam etdirmek.

Maýis ALIZADE.

Ýekşenbe, 24.11.2024 ý. Edebi makalalar